

Aleksandro Burra

Uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti: primer Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper

Vloga dvojezičnih ustanov je ključna pri ustvarjanju dvojezičnosti. V prispevku smo s predlaganim sistemom za merjenje uspešnosti želeli ugotoviti, kako ena izmed ključnih kulturnih ustanov na narodnostno mešanem območju, Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, uresničuje posebne pravice pripadnikov italijanske narodne skupnosti v okviru poslovanja in dejavnosti knjižnice. Kot raziskovalno metodo smo uporabili študijo primera. Pri analizi raziskovalnega problema in raziskovalnih podatkov smo uporabili deskriptivno metodo, analizo pa smo opravili glede na pet točkovno ovrednotenih dejavnikov doseganja uspešnosti pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti. Rezultati nakazujejo, da knjižnica zelo dobro uresničuje institucionalno dvojezičnost, vseeno pa še obstajajo možnosti za izboljšave, da bi dosegli popolno uresničevanje dvojezičnosti.

Ključne besede: splošne knjižnice, italijanska manjšina v Sloveniji, institucionalna dvojezičnost, uresničevanje zakonsko določenih posebnih pravic.

Implementation of the Special Rights of Members of the Italian National Community: The Case of the Central Library Srečko Vilhar Koper

The role of bilingual institutions is crucial in developing bilingualism. The study proposes a performance management system to find out how one of the key cultural institutions in the ethnically mixed area – the Central Library Srečko Vilhar Koper – implements the special rights of members of the Italian national community in terms of the library's operations and activities. The research method applied was case study. The descriptive method was used in the analysis of the research problem and research data. The analysis involved a set of five factors, and the success achieved by each factor was scored. The results suggest that the library properly implements institutional bilingualism. Nevertheless, there is still room for improvement to achieve a full implementation of bilingualism.

Key words: public libraries, Italian minority in Slovenia, institutional bilingualism, implementation of legally provided special rights.

Correspondence address: Aleksandro Burra, Univerza na Primorskem, Pedagoška fakulteta, Cankarjeva 5, SI-6000 Koper, e-mail: aleksandrob@yahoo.it.

1. Uvod

Institucionalni dejavniki so pomemben faktor pri medgeneracijskem prenosu jezika v etnično heterogenih skupnostih, kar potrjujejo tudi različni teoretični modeli (Giles et al. 1977; Fishman 1991; Grin & Vaillancourt 1997). Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper (v nadaljevanju: OKSV), ki že vrsto let sodeluje pri oblikovanju kulturnega značaja mesta in širšega, predvsem obalno-kraškega območja, je kot taka prepoznana tako na lokalni ravni kot tudi širše. Knjižnica deluje na narodnostno mešanem območju, kjer živijo tudi pripadniki avtohtone italijanske narodne skupnosti. Slednjim so na podlagi Ustave Republike Slovenije in mednarodnih pogodb zagotovljene posebne pravice. V prispevku smo skušali ugotoviti, ali se pravice manjšine dejansko uresničujejo tudi v praksi; v ta namen smo preverjali uspešnost delovanja knjižnice na tem področju, s čimer bi pripomogli k nadaljnji krepitvi njene vloge in pomena pri ohranjanju dvojezičnega okolja, v katerem deluje. Ne nazadnje ima OKSV kot osrednja območna knjižnica za splošne knjižnice, ki delujejo na Obali, posebno vlogo tako s strokovnega in koordinacijskega kot tudi finančnega vidika (Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah 2003).

Prispevek je strukturiran v šest poglavij: v prvem poglavju so podane zakonske/pravne podlage, ki opredelijo institucionalni položaj italijanske narodne skupnosti v Sloveniji, predvsem v javni upravi; v drugem poglavju so predstavljene dejavnosti OKSV za pripadnike italijanske narodne skupnosti ter določila, ki opredelijo njeno delo; v tretjem poglavju so opredeljeni namen, cilji, raziskovalna vprašanja in metodologija raziskave; v četrtem poglavju je ponazorjeno mersko orodje za evalvacijo uspešnosti, ki predstavlja izvirni doprinos k raziskovanju institucionalne dvojezičnosti; v petem, osrednjem poglavju, ugotavljamo uspešnost pri izvajanju dvojezičnosti, na osnovi raziskave pa je nakazana ocena učinkovitosti izvajanja institucionalne dvojezičnosti. V zaključnem poglavju so predstavljeni predlogi za izboljšanje uresničevanja dvojezičnosti.

2. Položaj italijanske narodne skupnosti v Sloveniji

2.1 Ustavnopravni položaj italijanske narodne skupnosti

Ustava Republike Slovenije (v nadaljevanju ustava) štiti tri narodne skupnosti in jim dodeljuje posebne pravice, ki so podrobneje urejene z zakonodajo. V Sloveniji se varstvo manjšin izvaja na narodnostno mešanih območjih, in sicer po načelu pozitivne diskriminacije. V širšem pomenu jo lahko opredelimo kot uveljavljanje posebnega pravnega položaja in/ali pravic, ki je namenjeno preprečevanju manj ugodnega položaja in spodbujanju oziroma ustvarjanju enakih možnosti določenih kategorij oseb (šibkejših, socialno ogroženih članov družbe, pripadnikov etničnih manjšin, žensk, starejših ...) na področju vzgoje in izobraževanja, zaposlovanja in delovnih razmerij (Flander 2004, 99–100).

Členi v ustavi, ki se nanašajo na pripadnike manjšine, so: 64. člen (posebne pravice avtohtone italijanske in madžarske narodne skupnosti), 11. člen (uradni jezik na območjih, na katerih živita italijanska ali madžarska narodna skupnost, je tudi italijanščina ali madžarščina), 61. člen (pravica do izražanja narodne pripadnosti); 62. člen (pravica do uporabe svojega jezika in pisave) (Ustava Republike Slovenije 1991).

Javno rabo slovenščine in rabo jezika italijanske in madžarske narodne skupnosti na območju Slovenije, kjer ti skupnosti živita, na podlagi ustave ureja Zakon o javni rabi slovenščine. Ta uporabe jezikov narodnih skupnosti ne ureja neposredno in celovito, ampak to vprašanje prepušča področnim zakonom, ki izrecno določajo poslovanje s strankami tudi v jeziku narodnih skupnosti (Zakon o javni rabi slovenščine 2004).

Kot trdita Novak Lukanovič in Mulec (2014, 96), številni normativni akti v Sloveniji upoštevajo dejstvo, da sta na narodnostno mešanih območjih, ki jih opredeljujejo statuti občin, italijanski in madžarski jezik enakopravna s slovenskim tako na individualni kot na institucionalni ravni.

Poseben pomen strokovnjaki pripisujejo uradovanju v jeziku manjšine. Giles et al. (1977, 309)¹ ugotavljajo, da etnolingvistična vitalnost določene jezikovne skupine glede na druge jezikovne skupine temelji na njeni demografiji, na njenem statusu in tudi na institucionalni podpori. Berrutto (2009, 185) meni, da lahko jezikovno vitalnost "razumemo kot kontinuiteto izročila in prenosa jezika z ene generacije na drugo". V tem smislu torej vitalnost sovпада s kontinuiteto medgeneracijskega prenosa. Nasprotno pa sta za druge avtorje za namene vrednotenja "temeljno vprašanje glede vitalnosti obseg in sestava populacije govorcev" (Grenoble & Whaley 2006, 5). Glede na kompleksnost konceptualnega okvira je vitalnost nekega jezika kompleksno vprašanje kvalitativne in kvantitativne narave in je povezano tudi z drugimi dejavniki, ki precej presegajo demografske. Institucionalna podpora kot spremenljivka etnolingvistične vitalnosti "je stopnja, v kateri je jezikovna skupina formalno in neformalno zastopana v različnih nacionalnih, regionalnih in lokalnih institucijah. Zdi se, da je vitalnost jezikovne skupine povezana s stopnjo uporabe njenega jezika v različnih institucijah vlade, cerkve, poslovanja itd." (Giles et al. 1977, 309). V Fishmanovem modelu (1991, 87–114) je prisotna lestvica stopenj medgeneracijske razpoke, ki poudarja tudi povezavo med govornim obnašanjem in družbeno/institucionalno podporo ter napoveduje razvoj v smeri ohranjanja ali opuščanja manjšinskega jezika. Kot izpostavljata v osrednjem vodilu teoretičnega prispevka Grin in Vailancourt (1997, 43–65), bodo govorci uporabljali svoj jezik, če bodo imeli tudi priložnost, da ga uporabljajo, oziroma mora obstajati vrsta okoliščin, v katerih je jezik mogoče uporabljati. V sklopu Unescovega modela, ki izhaja iz dokumenta Jezikovna vitalnost in ogroženost (Brenzinger et al. 2003),² so jezikoslovci pri oblikovanju referenčnega okvira za določanje vitalnosti jezikov vključili tudi institucionalno podporo kot enega izmed devetih pomembnih dejavnikov pri določanju vitalnosti nekega jezika.

2.2 Dvojezičnost na delovnem mestu – javni uslužbenci

Novak Lukanovič (2020, 56–57) navaja, da mnogi raziskovalci (npr. Grenier & Vaillancourt 1983; Grin 1996, citirano v Novak Lukanovič 2020) potrjujejo, da ekonomske spremenljivke prispevajo k zaščiti in promociji manjšinskih jezikov ter vplivajo na strukturne spremenljivke etnolingvistične vitalnosti skupnosti, kot so jih opredelili Giles et al. (1977, 309). To pomeni, da tudi politika države močno vpliva na stopnjo znanja posameznega jezika, na njegovo rabo in družbeno vrednotenje, torej na vrednost jezika (Gazzola 2014, citirano v Novak Lukanovič 2020, 57).

V 17. členu Zakona o javnih uslužbencih je določeno, da se za delovna mesta javnih uslužbencev, ki morajo na podlagi zakona kot uradni jezik uporabljati jezik narodne skupnosti, kot pogoj določi tudi znanje jezika narodne skupnosti. Prav jezik narodne skupnosti je poseben pogoj za zasedbo delovnega mesta – ta pogoj in raven potrebnega znanja jezika narodne skupnosti (osnovna raven ali višja raven znanja jezika narodne skupnosti)³ pa se določita glede na vsebino, vrsto in obseg nalog, ki jih mora opravljati javni uslužbenec na delovnem mestu (Zakon o javnih uslužbencih 2007). Ustrezna določitev znanja jezika narodne skupnosti je pomembna tudi zaradi dejstva, da javnim uslužbencem na takšnih delovnih mestih (v skladu s 23. in 28. členom Zakona o sistemu plač v javnem sektorju) pripada dodatek za dvojezičnost in da je višina dodatka za dvojezičnost od 3 do 6 % (Zakon o sistemu plač v javnem sektorju 2009).

Predstojnik je dolžan presoditi, ali javni uslužbenec izpolnjuje pogoje za konkretno delovno mesto, na katerem se zahteva znanje jezika narodne skupnosti.

Že omenjeni Zakon o javnih uslužbencih in uradno pojasnilo MJU št. 100-425/2008/5 z dne 11. 7. 2008 (Ministrstvo za javno upravo 2008) določata le pogoje in raven potrebnega znanja manjšinskega jezika, ne določata pa stopnje jezikovne kompetence delavca na obeh ravneh. Novak Lukanovič in Mulec (2014, 98–99) opozarjata, da je “stopnja znanja jezika [...] tudi po rezultatih drugih raziskav zelo pomembna spremenljivka, ki vpliva na uresničevanje individualne in institucionalne dvojezičnosti na narodnostno mešanih območjih”.

Korak naprej pri določanju jezikovnih kompetenc manjšinskega jezika je mogoče zaslediti v noveli Zakona o posebnih pravicah pripadnikov italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja iz leta 2018. V 15. členu zakona je za strokovne in druge delavce predvidena tudi stopnja znanja učnega jezika oz. italijanščine (raven C1), javna ustanova pa je zadolžena za izvajanje preizkusa znanja (Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja 2018). Ministrstvo za javno upravo je z dokumentom, naslovljenim Normativna ureditev dvojezičnega poslovanja, isto leto določilo, da je pri določanju ravni znanja jezika narodne skupnosti za javni sektor treba upoštevati publikacijo Sveta Evrope *Common European Framework of Reference*

for Languages – Skupni evropski referenčni okvir (znanje tujega jezika na osnovni ravni ustreza ravni A2, znanje na višji ravni pa ravni B2) (Ministrstvo za javno upravo 2018, 18–19).

V Sloveniji je torej znanje manjšinskega jezika za zaposlene v javnih službah posebej ovrednoteno (za razliko od zasebnega sektorja) in je tudi pomembno (pogoj) za zasedbo delovnega mesta, vendar, kot meni Novak Lukanovič (2020, 67), to ni v prid uresničevanju institucionalne dvojezičnosti v okolju. Podobno v okviru Sveta Evrope ugotavljajo, “da Slovenija skladno s svojim ustavnim in pravnim okvirom italijanski in madžarski narodni skupnosti zagotavlja visoko raven varstva. Kljub temu pa izvajanje tega pravnega okvira po mnenju Sveta Evrope ni popolnoma zadovoljivo” (Vlada Republike Slovenije 2021, 3).

3. Dejavnosti Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za pripadnike italijanske narodne skupnosti

Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper / Biblioteca centrale Srečko Vilhar Capodistria je splošna knjižnica, ki opravlja knjižnično dejavnost kot javno službo za območje Mestne občine Koper in izvaja tudi naloge območne knjižnice za obalno-kraško območje (OKSV 2012b).

Skrb in dovzetnost za večkulturnost in večjezičnost sta prisotni v številnih členih ustanovitvenega odloka in Pravilnika o splošnih pogojih poslovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper, in sicer v delih, kjer je govora o organih in poslovanju zavoda.

Kot knjižnica na narodnostno mešanem območju izvaja tudi dejavnosti za pripadnike tu živeče italijanske narodne skupnosti. Gre za posebne naloge, ki izhajajo neposredno iz pravnega reda Republike Slovenije.

Zakon o knjižničarstvu, ki ureja javno službo na področju knjižnične dejavnosti, v 25. členu določa, da splošne knjižnice na narodnostno mešanih območjih zagotavljajo pripadnikom italijanske in madžarske narodne skupnosti komuniciranje v njihovem jeziku in pripravijo program dejavnosti v soglasju s predstavniki narodnih skupnosti (Zakon o knjižničarstvu 2001).

Za izvajanje knjižnične dejavnosti za pripadnike narodne skupnosti imajo splošne knjižnice na voljo dva dodatna delavca z aktivnim znanjem jezika narodne skupnosti. “Knjižnice, ki delujejo na teh območjih, se dogovorijo o skupnem zagotavljanju dejavnosti za potrebe narodne skupnosti. Soglasje k sistemizaciji knjižnic za del dejavnosti, namenjen manjšinski narodni skupnosti, izda ministrstvo, pristojno za kulturo” (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe 2003, 14. člen).

OKSV ima tako enega zaposlenega bibliotekarja z aktivnim znanjem italijanskega jezika, Mestna knjižnica Izola in Mestna knjižnica Piran pa vsaka po 0,5 EPZ zaposlenega.

Na narodnostno mešanem območju, kjer živita avtohtoni italijanska in madžarska narodna skupnost, ima splošna knjižnica v zbirki najmanj štiri enote gradiva na prebivalca, pripadnika narodne skupnosti, v jeziku te narodne skupnosti (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe 2003, 11. člen). Pomemben je tudi 11.b člen tega pravilnika, ki določa letni prirast monografskih publikacij, neknjižnega gradiva in serijskih publikacij tudi za avtohtone narodne skupnosti iz sredstev občin in države ali iz drugih virov prirasta gradiva (zamenja, dar).

Nakup knjižničnega gradiva in dejavnosti knjižnic so izvorno dolžne financirati občine, in sicer za vse prebivalce na območju, ki ga pokriva posamezna knjižnica, vključno s pripadniki narodnih skupnosti (Zakon o knjižničarstvu 2001, 52. člen). Država z dodatnim financiranjem splošnih knjižnic dopolnjuje sredstva občin; ministrstvo, pristojno za kulturo, jim namenja dodatna sredstva za delni nakup knjižničnega gradiva in računalniške opreme, za obdelavo, posredovanje knjižničnega gradiva in informacijskih virov ter različne druge dejavnosti pripadnikov italijanske (in madžarske) narodne skupnosti.

Nekateri oddelki OKSV izvajajo dejavnosti, ki so namenjene tudi pripadnikom italijanske narodne skupnosti. Tako na primer Oddelek za mlade bralce izvaja ure pravljic za otroke in druge aktivnosti v italijanskem jeziku. Največji obseg dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti pa knjižnica izvaja na Oddelku za italijaniko, ki je bil leta 1986 namensko ustanovljen za zadovoljevanje knjižničnih in informacijskih potreb pripadnikov italijanske narodne skupnosti v Kopru in tudi za koordinacijo knjižnične dejavnosti za italijansko narodno skupnost v štirih obalnih občinah.

Oddelek za italijaniko na podlagi vsakoletnega neposrednega poziva Ministrstva za kulturo za pripravo programa dejavnosti splošne knjižnice za pripadnike narodne skupnosti pripravi svoj program v soglasju s predstavniki italijanske samoupravnne narodne skupnosti. Kot je navedeno v letnem poročilu knjižnice, oddelek v okviru svetovalno-razvojnih nalog spremlja tudi delovanje šolskih in drugih knjižnic narodne skupnosti, jim svetuje in z njimi sodeluje. Oddelek skrbi tudi za dosledno izvajanje dvojezičnosti v celotni knjižnici na narodnostno mešanem območju, na katerem deluje (OKSV 2019).

4. Namen, cilji, raziskovalna vprašanja, metodologija raziskave

4.1 Namen, cilji in raziskovalna vprašanja

Predmet raziskave je merjenje uspešnosti delovanja OKSV pri skrbi za uresničevanje pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti, namen raziskave pa na osnovi njenih rezultatov opredeliti morebitne ukrepe za povečanje vloge in pomena OKSV pri ohranjanju dvojezičnosti v lokalnem okolju.

Cilji raziskave:

- proučiti uresničevanje posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti v okviru OKSV;
- izmeriti uspešnost delovanja OKSV na tem področju;
- pripraviti izhodišča in predloge za povečanje vloge knjižnice v lokalnem okolju kot pomembnega dejavnika pri ohranjanju dvojezičnosti.

Pri zasnovi raziskave, njeni metodologiji ter uporabljenih raziskovalnih metodah so nas vodila naslednja raziskovalna vprašanja:

- Ali OKSV posluje dvojezično in izvaja dejavnosti/storitve za pripadnike italijanske narodne skupnosti na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda?
- V kolikšni meri je OKSV uspešna pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti?

4.2 Metodologija raziskave

Kot raziskovalno metodo smo uporabili študijo primera, ki predstavlja eno od vrst kvalitativnih raziskav. Pri analizi raziskovalnega problema in raziskovalnih podatkov smo uporabili deskriptivno metodo, pomagali pa smo si tudi z anonimno anketo. Anketa je bila izvedena terensko v vseh oddelkih OKSV v maju 2021. Anketne liste je vrnilo 35 od 37 zaposlenih. Anketni vprašalnik je vseboval pet vprašanj in je bil pripravljen le za namen ugotavljanja jezikovne usposobljenosti delavca za delo s pripadniki narodne skupnosti.

Na osnovi temeljnih ugotovitev te raziskave smo pripravili mersko orodje za evalvacijo uspešnosti pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti v OKSV.

Pred pripravo merskega orodja smo preučili temeljno sociološko, sociolingvistično in socialno-psihološko strokovno literaturo, vezano na omenjeno področje.⁴

Pri pripravi raziskovalnega instrumentarija za ugotavljanje uspešnosti pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti v OKSV smo uporabili elemente, ki smo jih zasledili v delih Drugačno v splošnem (Novljan 2001) in Skrb za varstvo manjšin v slovenskih zakonih in normativih za knjižnice (Marković 1998), objavljenih v strokovni reviji knjižnice.

Raziskovalni instrumentarij se odprto sklicuje na že omenjeni Unescov dokument Jezikovna vitalnost in ogroženost, ki je močno povezan z usmeritvami na podlagi Fishmanove lestvice GIDS (Fishman 1991).⁵ Raziskavi sta bili vodilo za našo analizo predvsem pri izbiri pristopa.

5. Mersko orodje za evalvacijo uspešnosti

Mersko orodje za evalvacijo uspešnosti obravnava pet dejavnikov, ki dosežejo različne ravni med 0 in 5, pri čemer 0 pomeni neobstoje različnih oblik dvojezič-

nosti znotraj knjižnice, 5 pa predstavlja popolno spoštovanje različnih oblik dvojezičnosti.

Prva dva elementa ocenjujeta prisotnost dvojezičnosti na oddelkih knjižnice in na knjižničnih družbenih omrežjih, tretji in četrti element preverjata oblikovanje večkulture in večjezikovne knjižnične zbirke in usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti, peti element pa organizacijo prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti.

Kljub temu, da je instrumentarij izdelan za evalvacijo uspešnosti izvajanja posebnih pravic narodnih skupnosti v knjižnicah, pa je pristop treba razumeti kot vodilo, ki ga je mogoče prilagoditi tudi različnim lokalnim razmeram, ustanovam/zavodom na dvojezičnem območju in specifičnim ciljem, zastavljenim v raziskavi.

V nadaljevanju bomo predstavili omenjene dejavnike.

5.1 Vidna dvojezičnost

Dejavniki pojasnjuje in ocenjuje prisotnost različnih oblik vidne dvojezičnosti, ki je na simbolni in prestižni ravni pomemben znak prisotnosti manjšinskega jezika v okviru zakonsko utemeljenega narodnostno mešanega območja. Bolj ko se jezik dosledno in neprekinjeno uporablja v prostorih knjižnice, toliko močnejši načeloma je. Idealno bi bilo, da bi se jezik uporabljal v vseh dokumentih in vidnih prostorih knjižnice (splošna raba).

Preglednica 1: Vidna dvojezičnost

Raven	Opis
5	Uradni naziv, urnik, ves promocijski material na oddelkih, letaki ter vabila na predstavitev in dogodke na vseh oddelkih so dvojezični.
4	Uradni naziv, urnik in ves promocijski material na oddelkih so dvojezični. Letaki in vabila na predstavitev in dogodke na oddelkih so občasno/delno dvojezični.
3	Uradni naziv, urnik in ves promocijski material na oddelkih so dvojezični. Letaki in vabila na predstavitev in dogodke na oddelkih niso dvojezični.
2	Uradni naziv in urnik sta dvojezična, promocijski material je delno dvojezičen.
1	Uradni naziv in urnik sta dvojezična.
0	Nobena oblika vidne dvojezičnosti ni prisotna.

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

5.2 Dvojezičnost v novih medijih

Dejavniki pojasnjuje in ocenjuje prisotnost dvojezičnosti v novih domenah rabe jezika, kot so na primer novi mediji oz. spletna stran knjižnice in Facebook, na katerem se objavljajo knjižnične informacije javnega značaja, novice, dogodki

in prireditve. Crystal (2000, 141) navaja, da bo manjšinski “ogroženi jezik [...] napredoval, če bodo njegovi govorci lahko uporabljali elektronsko tehnologijo”.

Preglednica 2: Dvojezičnost v novih medijih

Raven	Opis
5	Vstopna spletna stran je dvojezična (osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja); glavni meni in podmeniji spletne strani so dvojezični. Vse vsebine, vezane na novice, dogodke in prireditve, so dvojezične na spletni strani in na drugih družbenih omrežjih (Facebook, Instagram ...).
4	Vstopna spletna stran je dvojezična (osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja); glavni meni in podmeniji spletne strani so dvojezični. Vse vsebine, vezane na novice, dogodke in prireditve, so delno dvojezične na spletni strani in na drugih družbenih omrežjih (Facebook, Instagram ...).
3	Vstopna spletna stran je dvojezična (osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja); glavni meni in podmeniji spletne strani so dvojezični. Vse vsebine, vezane na novice, dogodke in prireditve, so v večinskem jeziku na spletni strani in na drugih družbenih omrežjih (Facebook, Instagram ...).
2	Vstopna spletna stran je dvojezična (osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja); glavni meni in podmeniji spletne strani so delno dvojezični.
1	Vstopna spletna stran je dvojezična (osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja).
0	Nobena oblika dvojezičnosti ni prisotna.

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

5.3 Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke

Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe (2003, 11 člen), ki se nanaša na normative za pripadnike narodnih skupnosti, določa obseg gradiva v jeziku manjšine za splošne knjižnice na območjih, kjer živijo pripadniki narodnih skupnosti. Brez načrtovanega prirasta npr. monografskih publikacij, serijskih publikacij in neknjižnega gradiva ne bi bilo mogoče dolgoročno zagotoviti dvojezičnega okolja v knjižnici, ki se izraža tudi s prisotnostjo izvirnih italijanskih objav, predvsem iz Italije.

Preglednica 3: Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke

Raven	Opis
5	Prirast števila monografij in serijskih publikacij v manjšinskem jeziku je skladen z normativi.
4	Prirast števila monografij ali serijskih publikacij v manjšinskem jeziku odstopa do –20 %.
3	Prirast števila monografij ali serijskih publikacij v manjšinskem jeziku odstopa do –40 %.
2	Prirast števila monografij ali serijskih publikacij v manjšinskem jeziku odstopa do –60 %.
1	Prirast števila monografij ali serijskih publikacij v manjšinskem jeziku odstopa do –80 %.
0	Ni prirasta monografij ali serijskih publikacij v manjšinskem jeziku.

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

5.4 Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti v skladu z zakonodajo

Ta dejavnik je skladen z ustavo in področnimi zakoni, povezanimi z izpostavljeno funkcionalno dvojezičnostjo, kar pomeni, da pripadniki manjšine v vseh govor- nih položajih, formalnih in neformalnih, pri komuniciranju znotraj skupine in tudi zunaj nje uporabljajo svoj materni jezik. Ustrezna določitev zahtevane ravni znanja jezika italijanske ali madžarske narodne skupnosti je pomembna tudi zaradi dejstva, ker javnim uslužbencem in tako tudi knjižničarjem v skladu s peto alinejo prvega odstavka 23. člena in v skladu z 28. členom Zakona o sistemu plač v javnem sektorju iz leta 2009 pripada dodatek za dvojezičnost (Zakon o sistemu plač v javnem sektorju 2009; Medvešek 2020, 28).

Preglednica 4: Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti

Raven	Opis
5	Vsi zaposleni poznajo manjšinski jezik skladno z normativi.
4	Večina zaposlenih pozna manjšinski jezik skladno z normativi.
3	Vsaj polovica zaposlenih pozna manjšinski jezik skladno z normativi.
2	Vsaj tretjina zaposlenih pozna manjšinski jezik skladno z normativi.
1	Le redki zaposleni poznajo manjšinski jezik skladno z normativi.
0	Nihče od zaposlenih ne pozna manjšinskega jezika.

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

5.5 Organizacija knjižničnih prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti

Ta dejavnik preverja dejansko razsežnost dvojezičnosti in pojasnjuje, ob kakšnih priložnostih in v kolikšnem obsegu je pri izvajanju knjižničnih prireditev in de- javnosti prisoten jezik manjšine.

Preglednica 5: Organizacija prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti

Raven	Opis
5	Dejavnosti in prireditve za otroke, mladino in odrasle so popolnoma dvojezične.
4	Dejavnosti in prireditve za otroke in mladino so dvojezične. Dejavnosti in prireditve za odrasle so delno dvojezične.
3	Dejavnosti in prireditve za otroke in mladino so pretežno dvojezične. Dejavnosti in prireditve za odrasle so redko dvojezične.
2	Dejavnosti in prireditve za otroke in mladino so delno dvojezične.
1	Dejavnosti in prireditve za otroke in mladino so občasno dvojezične.
0	Dejavnosti in prireditve niso dvojezične.

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

6. Ugotavljanje uspešnosti

Pri ugotavljanju uspešnosti OKSV na tem področju smo dejansko stanje primerjali z razpoložljivo notranjo dokumentacijo knjižnice (poročila, načrt dela), s stanjem na družbenih omrežjih, z zakonskimi določili, ki opredelijo predmet raziskave, in z anonimno anketo.

101

6.1 Vidna dvojezičnost v prostorih OKSV

Po preverjanju na terenu smo ugotovili, da so uradni naziv, urnik, ves promocijski material, letaki ter vabila na predstavitev in dogodke, ki jih izdaja knjižnica, dvojezični na vseh oddelkih in enotah na narodnostno mešanem območju.

Vidni dvojezičnosti v prostorih OKSV tako dodelimo 5. raven od 5 možnih.

6.2 Dvojezičnost v novih medijih OKSV

OKSV ima v celoti dvojezično vstopno spletno stran, prav tako so dvojezični osnovni podatki knjižnice, dokumenti javnega značaja, iskalnik menija in podmenijev. Dvojezičnost je zagotovljena z ločenim delovanjem spletne strani v slovenskem in italijanskem jeziku (in ne s prikazom obeh jezikov sočasno), v italijanski jezik pa so prevedene tudi sistemske vsebine, kot so vabila, novice ter informacije o dogodkih in prireditvah. Izgled spletne strani je sodoben in minimalističen, pri oblikovanju pa so delovali strokovnjaki, ki so s postavitvami in barvami ustvarili pregledno in funkcionalno sodobno spletno stran, ki deluje na vseh napravah. Spletna stran ima vključene tudi zahteve, ki izhajajo iz Zakona o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij, s čimer je olajšana uporaba spletne strani tudi za slabovidne in slepe.

Pomanjkljivost je le, da so dokumenti javnega značaja knjižnice, vezani na nabavno politiko, in programi dela samo v slovenskem jeziku, medtem ko poročilo o delu knjižnice vsebuje povzetke v italijanskem jeziku.

Opazamo, da so vse vsebine na Facebooku, vezane na novice, opis dogodkov in posnetih prireditev, pretežno v slovenskem jeziku.

Dvojezičnosti v novih medijih OKSV dodelimo 4. raven od 5 možnih.

6.3 Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke v OKSV

Ali OKSV ustrezno oblikuje svojo zbirko za pripadnike italijanske narodne skupnosti, smo poskušali ugotoviti s primerjavo letnega prirasta števila monografij in serijskih publikacij v italijanskem jeziku v letu 2020. Iz dokumenta o nabavni politiki OKSV je razvidno, da mora biti glede na jezik publikacij letni prirast celotne knjižnice naslednji: 60–70 % naslovov prirasta v slovenskem jeziku, 12 % v italijanskem, 10 % v angleškem, 2 % v hrvaškem in srbskem jeziku ter

2 % v drugih jezikih (OKSV 2011). Po podatkih N. Ventin, vodje Oddelka za nabavo in obdelavo gradiva OKSV (osebno komuniciranje, 2020, 28. avgust),⁶ je leta 2020 knjižnica pridobila 578 enot monografij v italijanskem jeziku. Celotna knjižnična pridobitev (vsi jeziki) pa je znašala 9.253 enot. Pod predpostavko, da v Kopru živi manj kot 1.000 pripadnikov italijanske narodne skupnosti,⁷ nabava monografij v knjižnici presega standard 250 enot/1.000 pripadnikov narodne skupnosti (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe 2003, 11.b člen).

Leta 2020 je knjižnica pridobila tudi 43 naslovov serijskih publikacij v italijanskem jeziku. Skupaj je knjižnica pridobila 829 naslovov serijskih publikacij (vsi jeziki), kar pomeni 5,2 % prirasta v italijanskem jeziku. Nabava serijskih publikacij knjižnice ne dosega oz. odstopa od standardov, saj letno ne dopolnjuje knjižnične zbirke serijskih publikacij v jeziku narodne skupnosti v obsegu najmanj 15 % naslovov (Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe 2003, 11.b člen). Prirast italijanskih monografij v celotni knjižnici torej znaša 6,3 %, prirast serijskih publikacij v italijanskem jeziku pa znaša v celotni knjižnici 5,2 %.

Oblikovanju večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke (nabava) v OKSV dodelimo 4. raven od 5 možnih.

6.4 Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti

Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper iz leta 2012 predpisuje osnovno ali višjo raven znanja jezika italijanske narodne skupnosti (OKSV 2012a). Glede na kadrovsko strukturo na dan 31. 8. 2020 na OKSV smo zasledili, da je za 35 od 37 zaposlenih predpisana osnovna raven znanja jezika italijanske narodne skupnosti. Višjo raven jezika zasledimo le pri bibliotekarju z Oddelka italijanike, medtem ko je za direktorja predvideno aktivno znanje jezika.

Z anonimno anketo smo preverili jezikovno usposobljenost delavcev knjižnice za delo s pripadniki italijanske narodne skupnosti v skladu z zakonodajo. Izvedeli smo, da je velika večina zaposlenih (33 od 37) predvideno znanje jezika pridobila na podlagi obiska OŠ ali/in SŠ na narodnostno mešanem območju, dva nimata opravljenega izpita italijanščine, dva pa nista odgovorila.

Usposobljenosti knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti dodelimo 4. raven od 5 možnih.

6.5 Organizacija prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti

Iz letnega poročila o delu iz leta 2019 smo izvedeli, da so se na mladinskem oddelku OKSV izvajale redne bibliopedagoške dejavnosti tudi za šole in vrtce

z italijanskim učnim jezikom (v italijanskem jeziku), in sicer: obiski oddelkov knjižnice in predstavitev zbirk, bibliopedagoške ure (ki vključujejo tudi ure pravljic), uprizorjene predstave s senčnim gledališčem in Noč v knjižnici. Na omenjenem oddelku so večkrat mesečno organizirali tudi ure italijanščine v knjižnici za predšolske in osnovnošolske otroke (začetna in nadaljevalna stopnja). Iz istega dokumenta lahko razberemo, da so bile knjižnica in njene enote aktivne tudi na področju izvajanja prireditev in aktivnosti/dogodkov za odrasle v večinskem in manjšinskem jeziku (OKSV 2019).⁸

Po preverjanju na terenu in sodeč po posnetih prireditvah tudi na Facebook strani knjižnice smo ugotovili, da je praksa precej nagnjena k večinskemu jeziku oz. velika večina dogodkov poteka samo v slovenskem jeziku. Hkrati pa zabeležimo tudi 13 dogodkov v italijanskem jeziku s pozdravi ali uvodi v slovenskem jeziku, ki izhajajo iz dolgoletnega sodelovanja med lokalno skupnostjo Italijanov v Kopru in Oddelkom za italijaniko (OKSV 2019). Praksa pri izbiri in obsegu uporabljenega jezika na prireditvah/aktivnostih potrjuje prisotnost spremenljivk vsebina in publika. Pri tem je treba poudariti, da je ponudba dogodkov/prireditev v slovenskem jeziku večja.

Kar se tiče publikacije knjižnice, je letni informativni bilten ustanove *Morje idej* popolnoma dvojezičen.

V publicistični dejavnosti njenih oddelkov lahko navedemo še revijo *Studia iustinopolitana* in knjižno zbirko *Bibliotheca iustinopolitana*. Po pregledu vseh izdanih številke zbirke domoznanskega oddelka, *Bibliotheca iustinopolitana*, ugotavljamo, da so bili od prve do tretje številke zbornika (2013) vsi prispevki v dvojezični obliki oz. prevedeni v celoti. Od četrte številke (2013) dalje zasledimo le še prisotnost dvojezičnih uvodov, namesto celotnih prevodov člankov pa postopno uveljavljanje samo izvlečkov v italijanskem jeziku. Od šeste številke dalje smo v povprečju zasledili po en članek v italijanskem jeziku (z izvlečkom v slovenščini) in večje število člankov v hrvaščini.

Pri razstavah knjižnice je na vsakem panoju prisoten vsaj povzetek v jeziku narodne skupnosti.

Organizaciji prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti dodelimo 4. raven od 5 možnih.

6.6 Splošni pregled rezultatov raziskave

Na osnovi zgoraj omenjenega na prvo raziskovalno vprašanje, vezano na dvojezično poslovanje in izvajanje dejavnosti/storitve za pripadnike italijanske narodne skupnosti na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda, delno odgovorimo pritrdilno, saj izbrani dejavniki merjenja kljub doseganju zelo visoke ravni niso na popolnoma enaki ravni.

Preglednica 6: Dvojezično poslovanje in dejavnosti za pripadnike italijanske narodne skupnosti v OKSV – skupno

		Dosežena raven/točke
1.	Vidna dvojezičnost v prostorih OKSV	5
2.	Dvojezičnost v novih medijih OKSV	4
3.	Oblikovanje večkulturne in večjezikovne knjižnične zbirke OKSV	4
4.	Usposobljenost knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti	4
5.	Organizacija prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti	4
	Dosežene točke	21 od 25
	Točke skupaj in odstotni delež	84 %

Vir: avtorjevi kriteriji preverjanja.

Drugo raziskovalno vprašanje, vezano na uspešnost pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti, smo preverili na podlagi analize vsebinskega področja. Doseganje uspešnosti posameznega dejavnika vsebinskega področja smo zabeležili v razpredelnico. Doseženo raven posameznega elementa smo nato pretvorili v točke in jih sešteli. Doseženo število točk smo pretvorili v odstotke.

Na drugo raziskovalno vprašanje lahko na osnovi pridobljenih rezultatov odgovorimo pritrdilno, saj smo z analizo ugotovili, da je bilo z oceno obravnavanega vsebinskega sklopa doseženih 21 točk od 25 možnih oz. 84 %, čemur lahko pripišemo oceno prav dobro.

Analizo smo želeli podkrepiti z drugimi morebitnimi raziskavami o isti tematiki, vendar drugih ali podobnih raziskav oziroma drugih merskih instrumentov za merjenje uspešnosti javnih ustanov žal nismo zasledili.

Predstavljeni način ugotavljanja uspešnosti pri uresničevanju posebnih pravic pripadnikov italijanske narodne skupnosti je model, ki je enostaven za uporabo in nam omogoča poglobljen vpogled v omenjeno področje poslovanja s pripadniki manjšine. Model omogoča diahrono ugotavljanje uspešnosti knjižnice skozi čas, kakor tudi sinhrono primerjanje oz. primerjavo z drugimi knjižnicami. V prilagojeni obliki bi lahko omenjeni model z istim namenom uporabile tudi druge javne ustanove, in sicer kot sredstvo za določanje politik, ki jih je treba sprejeti za popolno uresničevanje dvojezičnosti. Na ta način bi lahko Slovenija upoštevala tudi ugotovitve in priporočila odbora strokovnjakov Sveta Evrope za Evropsko listino o regionalnih ali manjšinskih jezikih ter zlasti učinkovito ukrepala, da bi zmanjšala razkorak med pravnim okvirom in dejanskim izvajanjem pri uporabi italijanščine pri zagotavljanju javnih storitev (Vlada Republike Slovenije 2015, 4).

7. Zaključki

105

Na osnovi rezultatov raziskave lahko z gotovostjo trdimo, da na OKSV kljub zelo dobrim rezultatom še ostajajo nekatere možnosti za izboljšavo izvajanja dvojezičnega poslovanja in dejavnosti/storitev za pripadnike italijanske narodne skupnosti, ki ni popolnoma na enaki ravni kot za pripadnike večinskega naroda.

Dodaten napor bi bilo treba nameniti popolnemu izpolnjevanju normativov glede prirasta serijskih publikacij v italijanskem jeziku in vključevanju manjšinskega jezika v vsa družbena omrežja knjižnice. Prav na tem področju opažamo, da je manjšinski jezik le delno zastopan v primerjavi z večinskim. Italijanski jezik ni popolnoma osvojil sodobnih medijev in zaostaja za slovenskim jezikom.

Kar se tiče usposobljenosti knjižničarjev za delo s pripadniki narodne skupnosti, smo ugotovili, da ni večjih težav pri izpolnjevanju zakonskih pogojev za zasedbo delovnega mesta. Kljub temu opozarjamo, da jezikovne kompetence delavca niso vedno dosledno preverjene pred sklenitvijo delovnega razmerja, kar lahko odločilno vpliva na uresničevanje individualne in institucionalne dvojezičnosti. Pomemben korak naprej bi bil zagotovo izvedba preizkusov znanja v specifični javni ustanovi, kot to že predvideva Zakon o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja za vse delavce, ki ne izpolnjujejo pogojev znanja italijanskega jezika za zasedbo delovnega mesta. Tako bi dejansko zagotovili tudi enega od pomembnih pogojev Grina in Vaillancourta oz. konkretno priložnost, da pripadniki italijanske narodne skupnosti svoj jezik uporabljajo v različnih okoliščinah.

Glede organizacije prireditev in dejavnosti v jeziku narodne skupnosti menimo, da bi bilo treba nastalo prakso pri njihovem izvajanju zrcalno primerjati z drugimi modeli izvajanja dvojezičnosti v drugih državah na tem področju. Tako bi lahko pridobili dodatne sugestije in predloge za obogatitev dvojezične prakse pri nas. Seveda omenjena primerjava ni predmet te raziskave. Obsežnejše in kakovostnejše dejavnosti za pripadnike narodne skupnosti bo knjižnica lahko izvajala le po predhodni ugotovitvi njihovih dejanskih potreb in interesov na področju knjižničarstva. Le tako bodo dejavnosti knjižnice usmerjene k specifičnim potrebam in željam narodne skupnosti. Pri tem priporočamo upoštevanje povprečne starosti pripadnikov italijanske narodnosti na Obali, ki je višja od slovenskega povprečja, kar narekuje izvedbo prilagojenih programov (Komac 1999, 20–21).

S pomočjo predlaganega modela – s spremembami/prilagoditvami, kjer so potrebne – bi bilo treba analizo razširiti na druge javne ustanove/zavode, ki poslujejo v dvojezičnem okolju, da bi pridobili celovito sliko prakse izvajanja dvojezičnosti. Model predstavlja poenostavljen pristop od spodaj navzgor, ki bi lahko ob dosledni uporabi podal koristne povratne informacije o izvajanju ukrepov delovne skupine Vlade Republike Slovenije za izvrševanje predpisov na področju uresničevanja pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji. Seveda je ob tem treba imeti vedno v mislih, da lahko ob

predlaganih analizah obstajajo tudi drugi družbenopolitični in gospodarski dejavniki, ki bi jih bilo morda treba bolj poglobljeno analizirati in govorijo o tem, da je izboljšanje ravni dvojezičnosti zapleten, zahteven in dolgoročen proces (Limon & Novak Lukanovič 2017, 665).

Literatura in viri

- Berrutto, G., 2009. Repertori delle comunità alloglotte e "vitalità" delle varietà minoritarie. V C. Consani, P. Desideri, F. Guazzelli & C. Perta (ur.) *Alloglossie e comunità alloglotte nell'Italia contemporanea, teorie, applicazioni e descrizioni, prospettive*. Bulzoni, Roma, 173–198.
- Brenzinger, M. et al., 2003. *Language Vitality and Endangerment: Ad Hoc Expert Group on Endangered Languages*. UNESCO, Paris, <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000183699> (dostop 27. 9. 2021).
- Burra, A. & Debeljuh, A., 2013. *L'italiano nelle aree di confine: analisi e proposte per la sua rivitalizzazione / Italijanščina na obmejnem območju: analiza in predlogi za njeno oživitev*. Promocijsko, kulturno, izobraževalno in razvojno italijansko središče Carlo Combi, Koper/Capodistria.
- Crystal, D., 2000. *Language Death*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Fishman, J. A., 1991. *Reversing Language Shift: Theoretical and Empirical Foundations of Assistance to Threatened Languages*. Multilingual Matters, Clevedon.
- Flander, B., 2004. *Pozitivna diskriminacija*. Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- Giles, H., Bourhis, R. Y. & Taylor, D. M., 1977. Towards a Theory of Language in Ethnic Group Relations. V H. Giles (ur.) *Language, Ethnicity and Intergroup Relations*. Academic Press, London, 307–348.
- Grenoble, L. A. & Whaley L. J., 2006. *Saving Languages: An Introduction to Language Revitalization*. Cambridge University Press, Cambridge.
- Grin, F. & Vaillancourt, F., 1997. The Economics of Multilingualism: Overview of the Literature and Analytical Framework. *Annual Review of Applied Linguistics* 17 (March), 43–65.
- Komac, M., 1999. *Varstvo narodnih manjšin v Republiki Sloveniji*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Limon, D. & Novak Lukanovič, S., 2017. Does Bilingualism Have an Economic Value in the Ethnically Mixed Regions of Slovenia?. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 38 (8), 659–670.
- Marković, I., 1998. Skrb za varstvo manjšin v slovenskih zakonih in normativah za knjižnice. *Knjižnica* 42 (2/3), 95–105.
- Medvešek, M., 2020. *Vloga dvojezičnega šolstva pri ustvarjanju podlag za uresničevanje institucionalne dvojezičnosti na narodno mešanem območju v Prekmurju: ciljno raziskovalni projekt: zaključno poročilo*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Ministrstvo za javno upravo, 2008. *Uradno pojasnilo MJU 100-425/2008/S, 11. 7. 2008*, http://www.mju.gov.si/fileadmin/mju.gov.si/pageuploads/JAVNA_UPRAVA/SOUS/mnenja/prehod_ps_jezik.pdf (dostop 1. 6. 2019).
- Ministrstvo za javno upravo, 2018. *Normativna ureditev dvojezičnega poslovanja*. Ministrstvo za javno upravo, Ljubljana, <https://www.gov.si/assets/ministrstva/MK/MJU/Usluzbenski-sistem/OSTALO/Normativna-ureditev-dvojezicnega-poslovanja-avgust-2018.docx> (dostop 28. 11. 2022).
- Nečak Lük, A. & Jesih, B. (ur.), 1998. *Medetnični odnosi in etnična identiteta v slovenskem etničnem prostoru, I*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.

- Novak Lukanovič, S., Munda Hirnök, K., Jesih, B., Tarlao, G., Vodopivec, N., Wakounig, V., Bale, N. & Pergar, V., 2006. *Percepcija kulturne in jezikovne raznolikosti v obmejnih mestih: rezultati statistične obdelave podatkov: primerjava učenci starši (Gorica-Locchi)*. Inštitut za narodnostna vprašanja, Ljubljana.
- Novak Lukanovič, S., 2003. Jezikovno prilagajanje na narodno mešanih območjih v Sloveniji. *Razprave in gradivo, Revija za narodnostna vprašanja* 42, 38–62.
- Novak Lukanovič, S., 2020. Vrednost znanja jezika v gospodarstvu: izbrani raziskovalni rezultati. *Teorija in praksa* 57 (supl.), 55–70.
- Novak Lukanovič, S. & Mulec, B., 2014. Izvajanje dvojezičnosti v javni upravi v Sloveniji. *Central European Public Administration Review* 12 (1), 95–109.
- Novljan, S., 2001. Drugačno v splošnem. *Knjižnica* 45 (1/2), 99–120.
- OKSV – Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2011. *Dokument nabavne politike*. Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper, https://www.kp.sik.si/wp-content/uploads/2020/06/Dokument-nabavne-politike_dec_2011-3.pdf (dostop 27. 9. 2021).
- OKSV – Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2012a. *Pravilnik o notranji organizaciji in sistemizaciji delovnih mest v Osrednji knjižnici Srečka Vilharja Koper*. Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper.
- OKSV – Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2012b. *Pravilnik o splošnih pogojih poslovanja Osrednje knjižnice Srečka Vilharja*. Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper.
- OKSV – Osrednja knjižnica Srečka Vilharja Koper, 2019. *Letno poročilo Osrednje knjižnice Srečka Vilharja Koper za leto 2018*. Osrednja knjižnica Srečka Vilharja, Koper, <https://www.kp.sik.si/letno-porocilo-2018-3> (dostop 27. 9. 2021).
- Pravilnik o osrednjih območnih knjižnicah*. Uradni list Republike Slovenije 88 (2003), 1. 9. 2003.
- Pravilnik o pogojih za izvajanje knjižnične dejavnosti kot javne službe*. Uradni list Republike Slovenije 73 (2003), 29. 7. 2003.
- SURS – Statistični urad Republike Slovenije, 2003. Popis prebivalstva, gospodinjstev in stanovanj, Slovenija, 31. marca 2002. *Statistične informacije. 5, Prebivalstvo*.
- Štrukelj, I., 1989. Nekatere razsežnosti etnolingvistične vitalnosti. V I. Štrukelj (ur.) *Uporabno jezikoslovje*. Zveza društev za uporabno jezikoslovje Jugoslavije, Ljubljana, 719–727.
- Ustava Republike Slovenije*. Uradni list Republike Slovenije 33 (1991), 28. 12. 1991.
- Vlada Republike Slovenije, 2015. *Načrt ukrepov Vlade Republike Slovenije za izvajanje predpisov na področju dvojezičnosti 2015–2018*. Vlada Republike Slovenije, Ljubljana, https://www.gov.si/assets/vladne-sluzbe/UN/Nacrt-ukrepov-dvojezicnost-2015-2018/3b1d466bd6/Nacrt_ukrepov_dvojezicnost_2015-2018.pdf (dostop 28. 11. 2022).
- Vlada Republike Slovenije, 2021. *Načrt ukrepov Vlade Republike Slovenije o izvrševanju predpisov na področju uresničevanja pravic italijanske in madžarske narodne skupnosti v Republiki Sloveniji 2021–2025*. Vlada Republike Slovenije, Ljubljana, https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjsoy2Av9D7AhXCu6QKHsQJBMYYQFnoECBcQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.gov.si%2Fassets%2Fvladne-sluzbe%2FUN%2FNUINSMNS-2021-2025%2FNacrt_ukrepov_2021-2025.docx&usg=AOvVaw07SwNkdxGM79ZOWvt4xImg (dostop 28. 11. 2022).
- Zakon o javni rabi slovenščine*. Uradni list Republike Slovenije 86 (2004), 5. 8. 2004.
- Zakon o knjižničarstvu*. Uradni list Republike Slovenije 87 (2001), 8. 11. 2001.
- Zakon o sistemu plač v javnem sektorju*. Uradni list Republike Slovenije 108 (2009), 17. 12. 2009.
- Zakona o javnih uslužbencih*. Uradni list Republike Slovenije 63 (2007), 13. 7. 2007.
- Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o posebnih pravicah italijanske in madžarske narodne skupnosti na področju vzgoje in izobraževanja*. Uradni list Republike Slovenije 11 (2018), 23. 2. 2018.

Opombe

108

- ¹ V zvezi s tem modelom je bila opravljena evalvacija na podlagi subjektivne percepcije etnolingvistične vitalnosti z ustreznim vprašalnikom, ki je bil uporabljen na vzorcu Italijanov, živečih na istrsko-kvarnerskem območju. Podatki, ki primerjajo percepcijo vitalnosti italijanske skupnosti in percepcijo vitalnosti slovenske/hrvaške večine, kažejo občutno nižje vrednotenje položaja italijanske narodne skupnosti za skoraj vse strukturne spremenljivke (Štrukelj 1989).
- ² V letih 2002 in 2003 je UNESCO zaprosil mednarodno skupino jezikoslovcev, naj oblikuje referenčni okvir, po katerem bi bilo mogoče določiti vitalnost jezikov. Nastal je dokument z naslovom *Jezikovna vitalnost in ogroženost* (Brenzinger et al. 2003).
- ³ Preverjanje izpolnjevanja tega pogoja je v skladu s tretjim odstavkom 61. člena Zakona o javnih uslužbencih iz leta 2007 ter uradnim pojasnilom MJU št. 100-42S/2008/5 z dne 11. 7. 2008 (Ministrstvo za javno upravo 2008). Na podlagi omenjenih dokumentov je mogoče izpolnjevanje tega pogoja presojati na naslednji način: za osnovno raven znanja jezika narodne skupnosti se lahko šteje: (1) zaključena osnovnošolska obveznost na dvojezični osnovni šoli; (2) končana srednja šola, kjer je bil eden od jezikov tudi italijanski ali madžarski, pri čemer oseba predhodno ni končala dvojezične osnovne šole; (3) opravljen izpit italijanskega ali madžarskega jezika na dodiplomskem ali podiplomskem študiju; (4) potrdilo o jezikovnem usposabljanju pri ustrezni organizaciji v trajanju najmanj 300 ur; (5) potrdilo o uspešno opravljenem izpitu na osnovni ravni znanja jezika narodne skupnosti. Za višjo raven znanja jezika narodne skupnosti se lahko šteje: (1) zaključena osnovnošolska obveznost na dvojezični osnovni šoli in končana srednja šola, kjer je bil eden od jezikov tudi italijanski ali madžarski; (2) končana srednja šola, kjer je bil eden od jezikov tudi italijanski ali madžarski, pri čemer oseba predhodno ni končala dvojezične osnovne šole, in izpit na dodiplomskem ali podiplomskem študiju iz enega izmed teh jezikov; (3) zaključen dodiplomski študij enega izmed jezikov narodne skupnosti; (4) šolanje v drugi državi, kjer je eden izmed jezikov narodne skupnosti materni jezik; (5) certifikat oziroma potrdilo o višji ravni znanja jezika narodne skupnosti.
- ⁴ Naj omenimo monografijo Medetnični odnosi in etnična identiteta v slovenskem etničnem prostoru (Nečak Lük & Jesih 1998) in raziskavo Percepcija kulturne in jezikovne raznolikosti v obmejnih mestih (Novak Lukanovič et al. 2006).
- ⁵ Medgeneracijski prenos jezika, ki ga ponuja Fishmanova lestvica GIDS, je na primer ohranjen tudi v sklopu Unescovega modela kot osrednji dejavnik vitalnosti (Burra & Debeljuh 2013).
- ⁶ Vir je na voljo pri avtorju.
- ⁷ Iz uradnega poročila, objavljenega v Statističnih informacijah (SURS 2003, 23) izvemo, da je prebivalcev Mestne občine Koper, ki so se po narodni pripadnosti opredelili za Italijane, 712.
- ⁸ Omenjene aktivnosti so se izvedle le delno zaradi epidemije novega koronavirusa in preprečevanja širjenja bolezni covid-19 v letih 2020 in 2021.